

Inngangen til inndragning av kjøretøy

En juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2015

Kand.nr: 191

Antall ord: 5717

Innhold

1.0	Innledning	3
2.0	Metode.....	3
3.0	Hoveddel – Tolkning og drøftelse av regelen	4
3.1	Beviskrav etter første ledd	5
3.2	Beviskrav etter annet ledd	6
3.3	Straffeprosesslovens omfatning rundt inndragning	7
4.0	Formål med bestemmelsen – Hvorfor Inndra?.....	7
5.0	Hva menes med forebygging?.....	8
5.1	Individ- og allmenn preventivt virkning av inndragning	8
5.2	Er inndragning å regne som straff?	9
6.0	Rettspraksis rundt inndragning av kjøretøy	11
6.1	”Gjenstand for en straffbar handling”	11
6.2	”Har vært brukt, eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling”	15
7.0	Avslutning	17
8.0	Litteraturliste	19
9.0	Selvvalgt Pensum	21

1.0 Innledning

Denne oppgaven tar fokus på straffelovens andre kapittel som omhandler Straff og andre rettsfølger. Innenfor dette kapitlet skal jeg gå nærmere inn på området som tar for seg inndragning, og hvordan denne straffebestemmelsen kan brukes i et forebyggende øyemed. Inndragning er omhandlet i straffelovens (strl.) §§ 34 – 38. Jeg tenker i denne oppgaven å gå nærmere inn på inndragning etter strl. § 35. Først vil jeg forklare metoden for hvordan jeg skal begrunne svaret i oppgaven, deretter vil jeg ta for meg normen og hvordan man skal tolke denne.

I hoveddelen av oppgaven skal jeg trekke fram hvordan rettspraksisen er for vilkårene i straffebudet, og hvordan disse blir tolket. Deretter vil jeg drøfte rundt rettsreglene og det juridiske resultatet som foreligger.

Jeg tenker å rette problemstillingen i oppgaven mot kjøretøy brukt til/i straffbare handlinger, og hvordan politiet kan bruke inndragning av kjøretøy som et forbyggende tiltak for å hindre videre lovbrudd. Da kommer jeg til å se på hva som blir lagt til grunn for å hjemle en mulig inndragning av et kjøretøy som er brukt til straffbare handlinger. Hvor går terskelen i forhold til forholdsmessigheten rundt inndragningen?

2.0 Metode

I denne oppgaven skal jeg anvende en juridisk metode for å besvare problemstillingen jeg har valgt. Gjennom en juridisk metode vil jeg se på hvordan rettsregelen blir anvendt og hvilket juridisk resultat som blir følgen av bruken.

For å komme frem til et begrunnet svar i oppgaven skal jeg bruke faglitteratur og rettskildedefaktorer som berører og er sentrale rundt rettsregelen jeg har valgt. Dette vil si at jeg kommer til å trekke informasjon ut av forarbeidene til loven, rettskildedefaktoren, rettspraksisen og dommer som er tidligere anvendt på området. Rettspraksisen og dommer som foreligger på området kommer til å være sentral i oppgaven min for å belyse problemstillingen.

Jeg kommer til å begrense oppgaven gjennom å forholde meg til Strl. § 35 1.ledd og 2.ledd. Her skal jeg gå nærmere inn på vilkårene ”gjenstand for straffbar handling” og ”har vært brukt eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling”. Et annet gjennomgående vilkår i lovteksten er ”såfremt det finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelse som setter straff for handlingen”. Det er de sentrale rettskildene jeg vil gå inn på.

Jeg ser at anvendelsen av bestemmelsens tredje og fjerde ledd også kan være høyst aktuell når det gjelder inndragning av kjøretøy, f.eks i form av verdiinndragning, men velger å fokusere denne oppgaven opp i mot når påtalemyndigheten foretar inndragning av selve kjøretøyet som er brukt.

Søkene mine rundt lovtekst og forarbeider er foretatt gjennom rettsdata.no ved å gå inn på norsk lovkommentar og bruk av deres noter, rundskriv, og rettsavgjørelser. Rundt rettsavgjørelsene jeg har brukt så har jeg søkt saker som har omhandlet Strl. § 35 og brukt søkeordene "inndragning", "kjøretøy", "bil", "promille", "smugling" og "vinning" for å finne frem til aktuelle saker som kunne belyse problemstillingen hvor inndragning var blitt brukt. Faglitteraturen jeg har brukt til oppgaven kommer fra Dyrnes, A-M. (2004).¹

3.0 Hoveddel – Tolkning og drøftelse av regelen

Regelen om inndragning finnes som nevnt i innledningen i Straffelovens (1902) (strl.) § 35 *Straff og andre rettsfølger*,² og lyder som følger:

"Ting som er frambrakt ved eller har vært gjenstand for en straffbar handling, kan inndras såframt det finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelse som setter straff for handlingen. Som ting regnes også rettigheter og fordringer. Regelen i § 34 første ledd tredje punktum gjelder tilsvarende.

Det samme gjelder ting som har vært brukt eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling.

Istedenfor tingen kan inndras et beløp som svarer til dens verdi eller en del av verdien. Det kan bestemmes i dommen at tingen hefter til sikkerhet for inndragningsbeløp.

Istedenfor å inndra tingen kan retten treffe bestemmelse om tiltak for å forebygge at tingen blir brukt til nye lovovertrедelser."

Dyrnes³ skriver at ordlyden "ting" i denne loven er å forstå som løsøre, penger, levende dyr og fisk, fast eiendom, mv.

¹ Dyrnes, A-M. (2004) *Inndragning – Hva må gjøres?*

² Lov 22. Mai 1902 nr. 10 om Almindelig Borgerlig Straffelov (Straffeloven)

³ Dyrnes, A-M. (2004) se side 90

3.1 Beviskrav etter første ledd

Rettsdata.no (2015) ⁴ sin fortolkning av strl. § 35 første ledd sier ”Ting som er frambrakt ved eller har vært gjenstand for en straffbar handling.” Ordlyden ”frambrakt” er første alternativ i bestemmelsen og retter seg mot det direkte resultatet av en straffbar handling, altså et frambrakt produkt av handlingen. Dette kan for eksempel være en som har trykt falske penger. Disse falske pengene (produktet) av den straffbare handlingen kan derfor inndras etter denne regelen.

Bestemmelsens andre alternativ ”har vært gjenstand for” sikter til der hvor befatningen med gjenstanden er nærmest identisk med gjerningsinnholdet til straffebudet. Typiske eksempler kan være smuglergoods eller ulovlig oppbevarte våpen. Mer rettet mot problemstillingen jeg har valgt, kan dette også gjelde kjøretøy brukt ved for eksempel promillekjøring, jf veitrafikkloven. ⁵

Disse bestemmelsene kan brukes til å inndra ”såfremt det finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelsen som setter straff for handlingen”, jf strl. § 35 første ledd, første punktum. ”Det må foretas en avveining mellom hensynet til rimelighet og hensynet til en effektiv håndhevelse av det aktuelle straffebudet.”, jf Dyrnes (2004) ⁶. Dette betyr at man skal ta hensyn til at selv om man kan inndra så bør man se på om det er rimelig i situasjonen. Dyrnes (2004) ⁷ viser også til et eksempel:

”Et eksempel er Rt. 1995 s. 360 hvor det heter: ”Domfeltes bil som inndragningen gjelder, ble benyttet da følget på fire reiste til og fra det sted der overtredelsen etter straffeloven §222 ble begått. Bruken av bilen var såpass sentral for muligheten for til å begå denne handlingen, at jeg finner at straffelovens § 35 annet ledd gir hjemmel for inndragning. Men man befinner seg i utkanten av virkeområdet for bestemmelsen, og siden bilen kun er benyttet ved denne ene forbrytelsen, og da bilen etter polske forhold representerer meget betydelige verdier, finner jeg at inndragning ikke bør skje.”

I disse ordene ligger det med andre ord et rimelighetskrav til hva man kan inndra fra gjerningsperson. Man skal se på hva som er en rimelig reaksjon overfor lovbrøteren og

⁴ Gyllendals rettsdata.no sine notater og fortolkning av rettskilden.

⁵ Lov 18. Juni 1965 nr. 8 om vegtrafikk (Veitrafikkloven) § 31 1.ledd jf § 22 1.ledd

⁶ Sitat fra side 90 i boken.

⁷ Eksempelet er hentet fra side 91 i boken

behovet for en effektiv håndhevelse av straffebudet, og deretter ta en avveining mellom de to punktene.

Det er dette som ble gjort i eksempelet til Rt. 1995 s.360⁸. Selv om bilen var sentral for muligheten til å gjennomføre det straffbare forholdet og en inndragningen ville vært en effektiv håndhevelse i forhold til straffebudet, så ble det vurdert en avveining med tanke på at bilen kun hadde blitt brukt i ett tilfelle og bilen tilsvarte en meget betydelig verdi for den polske mannen. Det ville med andre ord vært en urimelig/uforholdsmessig reaksjon overfor gjerningspersonen, og punktet som tar hensyn til rimelighet overfor gjerningspersonen ble tatt til følge.

Skulle inndragning og punktet om effektiv håndhevelse av straffebudet blitt aktuelt i dette tilfellet så måtte bilen sin verdi vært betydelig mindre og dermed ikke medføre et så betydelig tap for gjerningspersonen sett opp imot det straffbare forholdet han har begått.

Et eksempel fra Rt. 2014 s. 209⁹ viser avveiningen mellom rimeligheten i inndragning overfor gjerningspersonen opp imot formålet med en effektiv håndhevelse av det aktuelle straffbare forholdet. Her hadde gjerningspersonen stjålet kobber for 20.000 kr fra en arbeidsplass og han hadde brukt kjøretøyet sitt til transport av dette. Kjøretøyet ble anslått til å ha en vesentlig lavere verdi enn tjuvgodset som ble stjålet. Kjøretøyet var også tidligere brukt til et lignende straffbart forhold, samt at det er helt avgjørende for å gjennomføre et slikt tyveri. I denne saken tippet derfor avveining over mot formålet med en effektiv håndhevelse istedenfor at det ble sett på som en urimelig reaksjon overfor gjerningspersonen i saken.

3.2 Beviskrav etter annet ledd

Rettsdata.no (2015) sin fortolkning av strl. § 35 andre ledd, første alternativ ”ting som har vært brukt” gjelder for gjenstander som er naturlig forbundet med den straffbare handlingen. Dette kan være alt fra våpen brukt i alvorlige voldshandlinger, produksjonsutstyr til ulovlig tilvirking, smuglerbåter- og biler.

Bestemmelsen andre alternativ lyder ”bestemt til å brukes” og går utpå redskaper eller gjenstander som er ment til å gjennomføre en straffbar handling. Det er ikke et krav at den aktuelle tingen faktisk har vært brukt i gjennomførelsen av det straffbare forholdet for at den

⁸ Norges Høyesterett – dom.

⁹ Norges Høyesterett – dom.

skal kunne inndras, heller ikke at den kun har som formål til bruk i straffbare formål, Dyrnes, (2004). Det kreves dog at gjerningspersonen hadde en hensikt å bruke tingen for å få gjennomføre handlingen.

Et eksempel til dette leddet er en kjennelse i Rt. 2007 s. 680¹⁰ hvor en litauer har stjålet tre tunge båtmotorer og fraktet dem bort ved hjelp av en stasjonsvogn. I avgjørelsen om inndragningen her ble det lagt vekt på at gjerningspersonen hadde planlagt en handling der bruk av bil var helt avgjørende for gjennomføringen. Samt at med frakten med de tunge båt motorene så var det heller ikke snakk om at han bare brukte et eller annet tilfeldig kjøretøy. Dette var et kjøretøy "bestemt til å brukes" og "ting som har vært brukt" etter regelen i strl. § 35 annet ledd.

3.3 Straffeprosesslovens omfatning rundt inndragning

Inngangen til om inndragning kan anvendes etter en straffesak er avsluttet, starter først med reglene i straffeprosessloven (strpl.). Det er under en etterforskning et mulig behov for å benytte tvangsmidler som for eksempel beslag eller heftelse, jf strpl. §§ 203 eller 217.¹¹ "I hvilken utstrekning tvangsmidlene kan brukes i inndragningsøyemed, kommer an på utformingen av reglene og i hvilket stadium av etterforskningen man befinner seg på."¹² Sikring av aktuelle gjenstander gjennom bruk av tvangsmidler er veldig viktig med tanke på at når en siktet blir klar over mulige inndragningskrav så kan det tenkes at vedkommende vil kvitte seg med, eller gjemme bort utbytte og lignende. For å sikre at slike ting ikke går tapt i inndragningssaker er det derfor naturligvis viktig at disse kan beslaglegges på et tidlig stadium i etterforskningen.

4.0 Formål med bestemmelsen – Hvorfor Inndra?

I riksadvokatens rundskriv¹³ skrives det:

"Riksadvokaten understreker det kriminalpolitiske mål at straffbare handlinger ikke skal lønne seg. Gjerningspersonen må derfor fratras utbytte av straffbare handlinger gjennom aktiv bruk av inndragning."

¹⁰ Norges Høyesterett - Kjennelse

¹¹ Lov 22. Mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven).

¹² Dyrnes, A-M. (2004) Sitat fra side 168.

¹³ Hentet fra riksadvokaten.no. fra rundskrivet 27. Februar side 6

Videre i skrivet nevnes også:

”Riksadvokaten minner videre om adgangen til inndragning av kjøretøy, eller et beløp som svarer til kjøretøyets verdi eller en del av verdien, jf. Straffeloven § 35, særlig ved grove eller gjentatte trafikklovbrudd som setter andre personers liv eller helse i fare.”

Inndragning skal fungere som en hindring for at kriminaliteten skal lønne seg. Dette går også sammen med det som heter individuelt- og allmenn preventivt virkning, som jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven. Inndragning er således et viktig verktøy for å forebygge ny kriminalitet, da det kan gi en mye større opplevd reaksjon overfor kriminelle at handlingene deres fører med seg konsekvenser. Ta eksempel i en promillekjører som kontinuerlig kjører med promille og setter andre personers liv og helse i fare. Det er et veldig inngripende, omfattende og forebyggende reaksjon ved at bilen til vedkommende blir inndratt, enn at han får bot eller fengsel osv, for deretter å fortsette i samme mønster.

5.0 Hva menes med forebygging?

Å forebygge noe betyr å forhindre at noe skjer. Å være i forkant av en hendelse. Opp i mot politiets oppgave så tenker vi på kriminalitetsforebygging og forhindringen av at kriminalitet skjer. Dette er også en av politiets lovfestede oppgaver å skulle forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet,¹⁴ og blir sett på som et fokusområde.

Mer spisset opp mot problemstillingen stiller jeg spørsmålet hvordan- og i hvilke tilfeller politiet kan forebygge videre kriminalitet ved hjelp av inndragning. Inndragning skjer først etter et straffbart forhold har funnet sted. Forebyggingsperspektivet i denne oppgaven tar derfor sikte på hvordan politiet kan bruke inndragning for å forebygge videre straffbare forhold etter det initiale lovbruddet.

5.1 Individ- og allmenn preventivt virkning av inndragning

Inndragning vil kunne ha en individuell- og allmennpreventiv virkning overfor samfunnet. Som riksadvokaten skriver så skal ikke kriminalitet lønne seg. Hvis vi da ikke inndrar fortjenesten som de kriminelle tilegner seg, så vil de tjene på å begå kriminalitet og således mest sannsynlig fortsette med den kriminelle virksomheten de utøver.

¹⁴ Lov 4. August 1995 nr. 53 om Politiet (Politiloven), jf § 2 om Politiets oppgaver.

Ta eksempel i noen av disse dommene som jeg har nevnt over. Sett fra et individuelt preventivt perspektiv, så vil man anta at de som planlegger å gjennomføre straffbare handlinger kanskje vil tenke seg ekstra nøye om dersom de vet at det er en sjanse for at de vil kunne miste kjøretøyet sitt som en følge av å bli tatt. Det "svir" mer enn en bot som dem bare kan betale og dermed legge forholdet bak seg. Sett opp mot mobile vinningskriminelle kan man tenke seg at det er særlig effektivt med inndragning av kjøretøy, da det er ett essensielt verktøy de bruker for å kunne gjennomføre handlingene, og frakte tjuvgods de tilegner seg rundt om i landet. En bot eller et forelegg eller annet utstedt ovenfor mobile vinningskriminelle er noe de høyst sannsynlig aldri betaler uansett. Dermed er det ikke noen reell konsekvens opplevd for dem å bli tatt av politiet, og ingen preventiv virkning oppnådd.

I tillegg så ville befolkningen heller ikke hatt tillit til rettssystemet dersom de erfarte at det ikke forelå noen forholdsmessige sanksjoner overfor de som velger å bryte loven. Altså, det ville skapt en dårlig allmennpreventiv virkning.

Lie, E.M. (2011) ¹⁵

"Individualprevensjonen er ment å virke gjennom avskrekking, uskadeliggjøring og rehabilitering av lovbrøyteren, mens allmennprevensjon er ment å virke avskrekkende, moraldannende og vanedannende for befolkningen."

Den vestlige verden har utviklet et strafferettsapparat som er ment som et reaksjonssystem på de lovbrudd som forekommer i samfunnet. Dette har som formål å ivareta, opprettholde og redusere kriminaliteten gjennom å forebygge, reagere raskere, oppklare mer og rehabilitere bedre. Vi straffer for å forebygge, og skape en form for gjenopprettelse av rettferdigheten. Altså for å gjenopprette ubalansen som lovbruddet har skapt, Lie, (2011). ¹⁶

5.2 Er inndragning å regne som straff?

På spørsmål om inndragning er å regne som straff, så er det relevant å tenke på den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMK) sin bestemmelse om dobbeltstraff, da inndragning er noe som finner sted etter at en person enten er idømt straff for en handling, eller har blitt frifunnet. Det står i EMK sin protokoll 7 artikkel 4 nr. 1 om forbud mot

¹⁵ Lie, E-M. *I Forkant Kriminalitetsforebyggende Politiarbeid* Oslo 2011 se side 125.

¹⁶ Lie (2011) Se side 124

tilbakevirkende kraft.¹⁷ Med tilbakevirkende kraft menes at etter en person er idømt en straffereaksjon for et forhold, eller er frikjent, så skal ikke vedkommende kunne dømmes og ilegges en ny straff ved en senere anledning. Spørsmålet blir da om inndragning blir å anse som en ytterligere sanksjon etter at en person allerede er dømt for det straffbare forholdet som har blitt begått, og dermed er å anse som dobbeltstraff?

Dyrnes (2004) skriver at inndragning etter norsk rett ikke er å regne som straff i seg selv, men etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen beror det på en tolkning av begrepet "penalty", (altså straff). Den europeiske menneskerettighetsdomstolen sier at inndragning kan anses som "penalty" i konkrete tilfeller. Inndragning etter strl. § 35 første ledd, "noe som har vært gjenstand for en straffbar handling" kunne være å anse som straff med tanke på omstendighetene rundt. Dyrnes (2004) viser til et eksempel¹⁸ hvor lovlige opptjente penger som ikke har vært deklart ut av landet, altså en formalovertredelse, kontra hvis pengene er tilegnet ved straffbar handling og samme utførelse finner sted.

Kort forklart beror bestemmelsene om inndragning er å anse som straff, på flere vilkår. For eksempel kan inndragning skje selv om en person ikke er idømt noe straff for en straffbar handling, og vilkårene for straff heller ikke er oppfylt. Dette er dermed med på å svekke karakteren av straff rundt inndragning. Heller ikke kan inndragning sies å ramme en lovbrøyer når utbyttet er i behold, da det er ment som et verktøy for å gjenopprette situasjon slik den var før forholdet hadde funnet sted. Et eksempel er ved hvitvasking av en bil hvor vedkommende selger bilen i deler og opptjener seg en sum penger på dette. Da vil ikke inndragning av et beløp tilsvarende det han har skaffet seg bli sett på som straff, men en gjenoppretting av den økonomiske situasjonen slik den var før personen hvitvasket bilen. Således har ikke inndragning som en reaksjon en pønalt eller veldig inngripende karakter. Det samme kan sies om verdiinndragning som tilsvarer utbyttets verdi. Inndragning blir ikke anmerket på vedkommendes strafferegister, ei heller finnes det ikke subsidiær fengselstraff opp imot inndragning i norsk rett. Det som dog kan tale i motsatt retning at det er å regne som straff er at reglene om inndragning behandles i straffeprosesslovens regler. Det blir derfor som nevnt ovenfor en tolkning av hver enkelt sak og vilkårene når man skal definere om inndragning blir tolket som en ytterligere straff, altså dobbeltstraff.

¹⁷ L21.05.1999 nr. 30 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven).

¹⁸ Se side 128 i boken

6.0 Rettspraksis rundt inndragning av kjøretøy

Jeg skal nå drøfte vilkåret "har vært gjenstand for en straffbar handling" etter strl. § 35 1.ledd, herunder inndragninger av kjøretøy som skjer på bakgrunn av gjentatte og grove trafikkløvbrydd som setter andres liv eller helse i fare. I denne bestemmelsen tar jeg sikte på promillekjøring.

Jeg skal også drøfte mulighetene for inndragning av kjøretøy etter strl. § 35 2.ledd om "ting som har vært brukt, eller bestemt til å brukes", og vil her ta sikte på hendelser hvor kjøretøy har blitt brukt til å frakte smugler- og/eller tyvgods.

6.1 "Gjenstand for en straffbar handling"

Tingen eller gjenstanden som er omhandlet i første ledd omhandler gjenstander som i utgangspunktet er lovlige, men som fortsatt kan inndras da befatningen med tingen er mer eller mindre identisk med den straffbare handlingen.¹⁹

Promillekjøring er noe som faller inn under denne kategorien. Det er et stort problem og det er vanskelig for politiet å skulle forebygge effektivt nok gjennom kontroller og bøter og lignende. Ut i fra praktisk erfaring er det gjerne mange av de samme personene som gang på gang blir tatt for promillekjøring. Når politiet er blitt oppmerksomme på dette har jeg da undret hvorfor ikke en mer inngripende løsning blir satt til verks ovenfor vedkommende på et tidligere stadium. Hvorfor ikke inndra kjøretøyet når vedkommende klart ikke er ansvarlig nok til bruken av det? Hvor mange ganger skal man tillate at vedkommende setter andre menneskers liv eller helse i fare? Det er tross alt ikke en menneskerett å skulle eie og disponere egen bil.

Et eksempel på hvor langt man skal "tøye strikken" før inndragning blir foretatt, kommer Dyrnes med hvor hun skriver at en mann ble for syvende gang dømt for promillekjøring og 18 tilfeller av kjøring uten førerkort²⁰. Tidligere var han domfelt for 50 tilfeller av kjøring uten førerkort. Det ble deretter avgjort at han måtte tåle inndragning av to biler han eide.²¹ Dette er et veldig godt eksempel hvor jeg mener at det kunne vært gjort samme type inngripen overfor vedkommende, men på et tidligere tidspunkt. For å få nærmere svar på dette vil jeg se på rettspraksisen som ligger til grunn på området og de forskjellige fakta som påvirker avgjørelsene.

¹⁹ Dyrnes, A-M. (2004) Se side 92.

²⁰ Dyrnes, A-M. (2004) Se side 92.

²¹ Rt. 1993 s. 685.

I en dom fra Hålogalands lagmannsrett²² ble en mann på 25-år dømt til tap av førerrett i to år, fengsel i 21 dager og en bot på 18.000 kr da han ble funnet skyldig i å ha ført personbil med over 1,5 i promille. Vedkommende var ikke tidligere straffet for promillekjøring. Spørsmålet om inndragning av kjøretøyet hans var i denne saken ikke oppe til vurderingen, men jeg velger å inkludere denne dommen i oppgaven da det er en mulig reaksjon fra domstolene overfor promillekjøring.

For en førstegangs overtredelse av veitrafikklovens § 22 så er det etter vilkåret i strl. § 35 1. ledd urimelig å skulle vurdere en inndragning av bilen jf, ordlyden ”kan inndras såfremt det finnes påkrevd av hensyn til formålet med den bestemmelsen som setter straff for handlingen”. Etter retningslinjene fra riksadvokatens rundskriv (2014) er det heller ikke en gjentatt eller grov trafikkovertrødelse enda. Lempeligere sanksjoner må prøves før man tyr til inndragningen. Altså ville det vært et uforholdsmessig inngrep sett opp mot hensynet til en rimelig og effektiv håndhevelse av straffebudet.

I tillegg til rimelighetsvurderingen opp mot den kriminelle, fikk vedkommende 21 dagers fengsel, 18.000 kr i bot og tap av førerrett i to år. Sånt sett var også ideen om en individuell og allmennpreventiv virkning av straff ivaretatt.

Skulle vedkommende måtte tåle inndragning av kjøretøyet i tillegg ville det vært en for streng straff. Dette var tilfellet i en dom fra Eidsivating lagmannsrett²³ hvor en mann ble dømt til seks måneders fengsel for overtredelser av veitrafikkloven, blant annet promillekjøring. Han var tidligere straffet tre ganger for promillekjøring og 10 ganger for kjøring uten førerkort. Således var vilkårene etter strl. § 35 oppfylt, og inndragning av kjøretøyet som ble anslått til en verdi av 15.000 kr var hjemlet. Derimot ble det gjort en avveining fra effektiv håndhevelse av straffebudet opp i mot rimelighetsvurdering med tanke på mannens dårlige økonomi, inntekt og den relativt strenge straffen han fikk. Lagmannsretten tok også her med i vurderingen at de allmennpreventive hensyn med straffen var ivaretatt uten at kjøretøyet ble inndratt.

Som nevnt i sistnevnte dom, hadde vedkommende en historikk med tre forhold hvor han var tatt for promillekjøring. Opp i mot riksadvokatens rundskriv (2014) hvor det nevnes at inndragning av kjøretøyet eller en verdi som tilsvarer kjøretøyet bør særlig skje ved gjentatte

²² 2010-03-03. LH-2009-179673. Hålogaland lagmannsrett - dom

²³ 2002-10-18. RG 2003 89. Eidsivating lagmannsrett - dom.

og grove overtredelser som setter andre personers liv og helse i fare. I denne promilledommen ble vedkommende målt med en promille på 2,22, noe som er særdeles høyt og det vil si at han var skyldig i en grov trafikkovertrødelse og har absolutt satt andres liv og helse i fare. Nå kan jeg ikke si hva promillen hans har vært i de andre tilfellene, men jeg kan si han utviser en gjentakende holdning som verken er forsvarlig eller i henhold til hvordan en bilist skal opptre.

Selv om vi skal ta hensyn til rimelighet rundt inndragning så burde kanskje vedkommende etter dette tilfellet vært fratatt kjøretøyet? Dette var fjerde dom for promillekjøring og det er tydelig at bøter eller fengsel ikke er en effektiv nok håndhevelse av straffebudet ovenfor vedkommende. Det kan her være bedre og kanskje være "føre-var" enn at en inndragning skjer etter han muligens tar livet til noen eller forårsaker en grov personskade. Hvordan hadde det tatt seg ut i det allmennpreventive perspektivet at vedkommende tidligere er dømt for fire promilleforhold og påtaleenheten ikke har gjort de nødvendige tiltakene for å sikre allmennhetens orden og sikkerhet? Man bør muligens tenke på og vektlegge rimeligheten til befolkningen i tilfeller av slike gjengangere? Ja, det er kanskje en streng opplevd straff for vedkommende, men inndragning er ikke å regne som straff etter norsk rett jf Dyrnes (2004)²⁴, og inndragning burde muligens derfor ha skjedd her.

I dommene nevnt over gir det oss et bilde av at rettspraksisen rundt inndragning av bil på bakgrunn av promillekjøring har en høy terskel før det blir iverksatt. Altså er det et strengt kriminalitetskrav som må ligge til grunn før rimelighetsvurderingen går i favør av effektiv håndhevelse av lovbruddet, kontra hensyn opp imot gjerningspersonen. Dette kan oppfattes som en motsigelse opp imot riksadvokatens rundskriv om at inndragning av kjøretøy er særlig aktuelt overfor gjentatte og grove trafikkovertrødelser som setter andres liv og helse i fare. Riksadvokatens skriv er jo ment som å skulle være ledende i hvordan påtalemyndigheten skal utføre jobben. På dette punktet kan man sitte med inntrykket av teorien og praksisen rundt inndragning ikke henger helt sammen, da man kan tolke at rundskrivet sier at inndragning bør skje med en lavere terskel enn i dommene nevnt over.

En dom fra Hålogaland lagmannsrett²⁵ legger til grunn at inndragning ved promillekjøring først kan komme til anvendelse ved gjentatte overtredelser, og referer til forarbeidene i Innst.

²⁴ Dyrnes, A-M. (2004) Side 123 hvor hun beskriver norsk rett sin definisjon av begrepet "straff".

²⁵ 2013-08-15. LH-2013-132264. Hålogaland lagmannsrett - dom.

O nr 96 (1987-88)²⁶ hvor det står at komiteen mener varsomhet bør utvises rundt inndragning av kjøretøy, da dette virkemiddelet vil slå ulikt ut, avhengig av bilens verdi, og hvem som faktisk eier bilen. Det står også at etter gjeldende praksis vil være riktig å bruke inndragning av bil, hvis ikke en tredjemann blir urimelig påvirket.

Det som av komiteen er særlig vektlagt, er den som "gang på gang" begår grove, farlige trafikkovertrедelser og som dermed utgjør en stadig livsfare for andre og seg selv. Dette vil ofte dreie seg om personer som vanemessig kjører bil i sterkt beruset tilstand. Komiteen mener at inndragning kan og bør skje i tilfeller hvor det fremstår som det eneste virkningsfulle middelet for å få stanset videre overtrедelser av en slik art.

I tråd med disse forarbeidene om inndragning kan man derfor legge inne noen "ekstra" vilkår om inndragning av kjøretøyet er hjemlet. Den som "gang på gang" eller "vanemessig" stadig utgjør en livsfare for andre og seg selv. Man kan tolke dette som en nærhet i tid mellom overtrедelsene som veier for at inndragning skal skje, mens grovheten av overtrедelsen sikter seg inn på beruselsesgraden vedkommende hadde under kjøringen. Dette relaterer seg jo direkte til faren han utgjør.

Opp imot dommen nevnt øverst i avsnittet ble gjerningspersonen først dømt til å tåle inndragning av bilen sin, men anket til lagmannsretten, hvor de kom frem til at det var uforholdsmessig på bakgrunn av punktene nevnt i Innst. O nr 96 (1987-88). I avgjørelsen ble det også tatt med at det var uforholdsmessig opp i mot rettspraksisen på området.

Gjerningspersonen i denne saken var kun dømt en gang tidligere for samme forhold. Således opp imot de andre dommene nevnt over i oppgaven hvor gjerningspersonene var dømt for promillekjøring 3-4 ganger og ikke fått inndratt bilen sin, ville ikke likehetsprinsippet i saksgangene blitt fulgt hvis vedkommende skulle måtte tåle inndragningen.

I kontrast med de nevnte dommene kan jeg trekke frem en dom fra høyesterett²⁷ hvor en 28-årig mann i alt var dømt for 10 tilfeller av promillekjøring, hvorpå han måtte tåle inndragning av den uregistrerte bilen sin. Historikken til vedkommende viste også en lang rekke av lovbrudd. I noen av promillesakene hadde vedkommende meget høy promille. I dette vedkommendes tilfelle så må man klart si at han oppfylte kravet om gjentatte

²⁶ Ot.prp. nr. 65, innst. O. nr. 96, besl. O. nr. 108 for 1987-88 om lov om endringer i vegtrafikkloven 18. juni 1965 nr. 4 (reaksjoner mot promillekjøring m.v.)

²⁷ 1984-12-07. Rt 1984 1391. Norges Høyesterett - dom.

trafikkovertrедelser, ved at han hadde en vanemessig oppførsel for promillekjøring. I tillegg til disse oppfylte han kravet om at han har vært sterkt beruset i noen av tilfellene, og dermed klart utgjør en stadig livsfare for andre og seg selv, jf komiteen i Innst. O nr 96 (1987-88).

Nå som jeg har gått inn på rettspraksisen rundt inndragning av kjøretøy i promillesaker, ser man altså at terskelen for inndragning er veldig høy. Rimelighetsvurderingen i forhold til gjerningspersonen veier tungt i slike saker og rettspraksisen følger forarbeidene til komiteen i Innst. O nr 96 (1987-88). Inndragning brukes varsomt, og synes å bli en aktuell reaksjon når det er etablert en vanemessig oppførsel fra gjerningspersonen sin side og han er domfelt for slike forhold flere ganger. Bruken av inndragningen følger også likhetsprinsippet satt av tidligere rettspraksis, hvor det er en etablert sedvane at inndragning ikke blir foretatt før man har fått "på det rene" at gjerningspersonen har en vanemessig oppførsel rundt den straffbare handlingen.

6.2 "Har vært brukt, eller bestemt til å brukes ved en straffbar handling"

"I begge disse tilfellene vil det dreie seg om hjelpemiddel eller redskap til å gjennomføring av en straffbar handling."²⁸ Det jeg skal ta sikte på etter denne bestemmelsen, er bilen som brukes til å frakte smugler- eller tyvgodset fra punkt A til B. Gjennom bruk av rettspraksisen på området skal jeg se på hva som taler for og imot en inndragning.

Første eksempel jeg tar for meg er en smuglersak fra Frostating lagmannsrett²⁹ hvor en polsk statsborger ble dømt for grov overtrедelse av tolloven hvor han hadde forsøkt å smugle 2400 liter øl, samt 1 liter brennevin. Bilen vedkommende disponerte var leid ut fra et selskap i Polen, og eieren av bilen befant seg der. Da saken var oppe til behandling i tingretten ble gjerningspersonen dømt til å måtte tåle inndragning av den disponerte bilen. Dette ble anket til lagmannsretten, hvorpå de fant at inndragning ikke var å anse som rimelig da gjerningspersonen ikke var rettmessig eier av bilen, og således ville bestemmelsen rammet en tredjepart i saken mer enn gjerningspersonen som utførte den straffbare handlingen. Skulle en

²⁸ Dyrnes, A-M. (2004) se side 93.

²⁹ 2015-01-20. LF-2014-163474. Frostating lagmannsrett - dom.

slik inndragning funnet sted ville reglene etter strl. § 37c³⁰ kommet til anvendelse.

I denne saken ble det derimot lagt vekt på at inndragning ikke burde skje da det ikke var noen grunner som talte for at utleieren visste hva bilen hans kom til å bli brukt til. Bilen var heller ikke ombygget eller tilpasset for smuglervirksomhet så det skulle være vanskeligere for tollerne å oppdage den, samt at den ikke var omhandlet med tidligere historikk på samme forhold. Alt dette er med på å tale for eiers uskyld og uvitenhet om saken.

Punktene som talte for inndragning var opp imot hensynet til allmenn-preventive syn, at bilen ikke var av betydelige verdi, og skadepotensialet slike lovbrudd fører med seg for samfunnet og problemene som hører med. Lagmannsretten bestemte i dette tilfellet at inndragning ikke burde skje.

En lignende sak i Hålogaland lagmannsrett³¹ hvor en litauisk eier av bilen ikke var den som ble tatt for vinningskriminaliteten, ble bilen hans likevel inndratt til fordel for statskassen, da han hadde lånt den bort til to litauiske personer. Sammenlignet med dommen fra Frostating lagmannsrett i avsnittet over, så ble inndragningen funnet som en rimelig reaksjon fordi bilen var brukt til flere slike forhold tidligere. Kjøretøyet var helt essensielt for muligheten å komme seg rundt i landet, og til å frakte tjuvgodset gjerningspersonene hadde tilegnet seg diverse steder rundt om i landet.

I perioden gjerningspersonene var aktive, tilegnet dem seg ca 50.000 kr i kontanter, samt gjenstander til en verdi av ca. 250.000 kr. Ikke alle fornærmede i saken her fikk dekket erstatningskravet sitt overfor gjerningspersonene, da bevisene ikke var sterke nok til å få dem dømt for samtlige forhold. Da kommer også allmennpreventive hensyn inn og taler for rimeligheten av inndragningen med tanke på at det vil være et effektivt virkemiddel for å få stanset videre lovbrudd, og viser at påtalemyndighetene setter i verk tiltak for å forhindre nye lovbrudd. Dette er også særlig viktig i saker overfor mobile vinningskriminelle med tanke på signaleffekt til hjemlandet de er fra om at slike lovbrudd blir slått hardt ned på. Videre ble det også tatt med i betraktning at bilen ikke hadde noen videre verdi utover vrakpanten den var verdt.

En dom fra Gulating lagmannsrett³² viser imidlertid at inndragning av en tredjepersons eiendom har strenge krav. På grunn av formelle feil gjort i denne saksgangen, ble

³⁰ Straffeloven 1902 Lov 22. Mai 1902 nr. 10 om Allmindelig Borgerlig Straffelov (Straffeloven) § 37c 1.ledd som omhandler fremsetting av inndragningskravet overfor rettmessige eier.

³¹ 2010-10-01. LH-2010-084544. Hålogaland lagmannsrett – dom.

³² 2010-11-22. LG-2010-076578. Gulating lagmannsrett – dom.

inndragningen av bil avvist fordi den rettmessige eieren i utlandet ikke ble informert om inndragningskravet som forelå, etter strl. § 37c.

En dom fra Borgarting lagmannsrett³³ hvor påtalemyndigheten hadde sendt varsel om inndragningskrav til eiere i utlandet og ikke fått svar på noen av kravene, eller ikke hadde lyktes å komme i kontakt med eierne, veide likevel inndragningskravet tyngre enn hensynet til bileierne på bakgrunn av kriminalitetskravet. Dette ble begrunnet med at bilene var ombygget for å skjule smuglingen for tollere, smuglingen var av et stort omfang og utgjør et stort samfunnsproblem. De la også til grunn at det må antas at smuglervirksomheten gis et betydelig økonomisk utbytte for de som står bak, og derfor et ikke et uforholdsmessig tap for dem i det store og hele.

7.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen om når påtalemyndigheten beslutter inndragning av kjøretøy som et forebyggende virkemiddel opp i mot promillekjøring, smugling og vinningskriminalitet.

Jeg har først forklart metoden av hvordan jeg har valgt å komme frem til svaret for deretter å drøfte rundt problemstillingen min ved å bruke faglitteratur og sentrale rettskilder som berører problemstillingen.

Jeg har tatt for meg hvordan man skal tolke rettsregelen i strl. 35 1. ledd og 2. ledd, og i hvilken utstrekning denne gjelder. Det som har vært særlig styrende for svaret på problemstillingen og har berørt oppgaven og rettspraksisen rundt inndragning er punktet ”såfremt det finnes påkrevd av hensyn til den bestemmelse som setter straff for handlingen”. Dette er rimelighetskravet som blir gjort og er en avveining i alle saker som ser på hensynet av inndragningen overfor gjerningspersonen kontra behovet for en effektiv håndhevelse av lovbruddet. Altså kriminalitetskravet: hvor alvorlig og skadelig kriminaliteten er, og om det vil være forholdsmessig med inndragningen. Rettspraksisen og dommene rundt dette emnet har jeg funnet ut at beror på alt fra en persons kriminelle historikk med tidligere lignende handlinger- den vanemessige oppførselen, grovhet av handlingen- herunder beruselsesgrad ved promillekjøringen, økonomiske situasjon hvor formue, gjeld, inntekt spiller inn,

³³ 2013-11-19. LB-2013-078380. Borgarting lagmannsrett - dom.

tredjeparts eierandel av kjøretøyet, verdien av kjøretøyet som blir inndratt samt ivaretagelse av individ og allmennpreventive hensyn.

I tillegg har jeg kort vært innom hvordan inndragning kan brukes i forebyggende øyemed, samt sett på om inndragning er å regne som "straff" sett opp imot problemstilling om at det kan oppfattes som dobbeltstraff, jf den europeiske menneskerettighetskonvensjonen sitt regelverk.

8.0 Litteraturliste

- Dyrnes, A-M. (2004) *Inndragning Hva må gjøres?* Ciceron Forlag, Oslo. Gjøvik Trykkeri A.S, 2004

- Lie, E.M. (2011) *I Forkant Kriminalitetsforebyggende Politiarbeid* Gyldendal Norsk Forlag AS 2011 1.Utgave, 4. Opplag 2014

Nettsider:

- Busch, T-A, & Strand, H. (2014, februar 27). *www.riksadvokaten.no*. hentet fra riksadvokaten:

<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2014/Rundskrivnr12014.pdf> (15.02.2015 kl 14:39)

- Rettsdata.no (2015)

<http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?sDest=gL19020522z2D10z2EzA735> (31.01.2015 kl.14:59)

- Rettsdata (2015)

http://abo.rettsdata.no/browse.aspx?grid=88082&terms_and=Inndraging%20bil (08.03 2015 kl.14:49)

Lover og Forarbeider:

Menneskerettsloven, (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30.*

- Ot.prp. nr. 65, innst. O. nr. 96, besl. O. nr. 108 for 1987-88 *om lov om endringer i vegtrafikkloven 18. juni 1965 nr. 4 (reaksjoner mot promillekjøring m.v.)*

- Politiloven. 1995. *Lov av 4. august 1995 nr. 53 om Politiet(Politiloven) med endringer, sist ved lov av 17. desember 2010 nr. 87 (i kraft 1. januar 2001)*

- Straffeprosessloven 1981. *Lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) med endringer, sist ved lov 20. juni 2014. nr. 49 (I kraft 1. juli 2014)*

- Veitrafikkloven 1965 *Lov av 18. Juni 1965 nr. 8 om vegtrafikk (Veitrafikkloven) med endringer, sist ved lov av 17. April 2015 nr.19 (I kraft 1. Juli.1965)*

Rettspraksis:

Norsk Retstidene:

- Rt. 2007 s. 680

- Rt. 1995 s. 360

- Rt. 2014 s. 209

Dommer fra lagmannsretter:

- 2002-10-18. RG 2003 89. Eidsivating lagmannsrett - dom.

- 2010-03-03. LH-2009-179673. Hålogaland lagmannsrett – dom.

- 2010-10-01. LH-2010-084544. Hålogaland lagmannsrett – dom.

- 2010-11-22. LG-2010-076578. Gulating lagmannsrett – dom.

- 2013-08-15. LH-2013-132264. Hålogaland lagmannsrett - dom.

- 2013-11-19. LB-2013-078380. Borgarting lagmannsrett - dom.

- 2015-01-20. LF-2014-163474. Frostating lagmannsrett - dom.

Dom fra Norges Høyesterett:

- 1984-12-07. Rt 1984 1391. Norges Høyesterett – dom.

9.0 Selvvalgt Pensum

-Dyrnes, A-M. (2004) *Inndragning Hva må gjøres?* Ciceron Forlag, Oslo. Gjøvik Trykkeri A.S, 2004 (299 sider)
